

A MEGÁLLAPODÁS

Bagós Kati fekete, repedtes ujjbegyei között hamar átpörgette a bankókat. Elégedett volt, kivillantak, akár valamiféle agyar, a maradék sárgás fogai. Majd szoknyája korcához nyúlt, elővett egy pakli dohányt: rágyújtott.

Nem hiába. Ez az új menyé jó választása volt. Egyik autós veszi fel a másik után. Csak úgy pörög a lány. Karcsú derekával minden pózt könnyedén fel tud venni ezekben a modern autókban.

Bagós Kati bebújt a bokrok mögé. Ott pöfékelt. Tudta, hogy terebélyes jelenlétével csupán elriasztaná a kuncsaftokat. Különben is, onnan az árnyékból jobban belátja az útnak azt a kanyarját, amit a menyéinek szerzett. Csak annyi a dolga, hogy minden egyes fuvar után a lányoktól elvegye a pénzt. Mit csináljon, no, nyugdíjból nem lehet megélni, meg abból sem, hogy fiai munkanélküliek. Na, az egyiket foglalkoztatják, börtönben van. Az ő feleségéről is neki kell gondoskodnia, nem beszélve az unokákról.

Az út mentén, Bagós Katitól távolabb, a város felé egy hasas kurva posztol. Még kihúzza pár hónapig, aztán már nagyon látszik rajta, s a kutyának sem kell majd.

Bagós Kati lassan cigije végére ért. A csikket eldobta, rá nem lépett. Mezítláb volt. Majd a szoknya korcából újabb dolog került elő: a zacskó. Az unaloműző szotyola, aminek feltörésére külön technikát fejlesztett ki, így néhány foga ellenére hamar végzett a zacskó tartalmával. Az üres zacskó a nyálas héj-kupac mellé került.

Bagós Kati megtörölte nyálas ujjait szoknyája redőjébe, körbe nézett. Az autók a forró augusztusi napon mintha gyorsabban mentek volna. Mintha minden autós minél hamarabb célba akart volna érni. Csak elvétve hallatszott egy dudálás, valakinek feltűntek a lányok. Már egy óra is eltelt, de újra egyik menyé sem jelentkezett. Bagós Kati kilépett rejtekhelyéről. A tűző nap meg a felforrósodott aszfalt csak úgy sugározta a meleget. A levegő vibrált. Ömlött róla a verejték. Homlokát sűrűn törölgette tenyerével. Nem használt semmit.

A lányokat kereste. A fák adta kicsiny árnyékban talált rájuk. Beszélgettek.

Amint meglátták anyósukat, lassan a helyükre somfordáltak. Bagós Kati szemrevételezte őket. Annak ellenére, hogy ilyen átkozottul meleg van, nagyon jól néznek ki. Szemével a legfiatalabb menyét kereste. Nem hiába. Két hónapja került vissza a javítóból, s ő hozza a legtöbbet a konyhára. Friss még. A többi menyén már látszott, hogy egyszer, kétszer szültek már.

Kereste a legfiatalabbat. Nem találta. Kérdezte a többiektől, hol van. Azok nem tudták, csak annyit mondtak, egy autó vette fel úgy fél órával ezelőtt. Ezzel a hírrrel nem sokra ment, egyiküknek sem volt órája. A nap állásából tájékozódtak. Gyertyát azért már vásároltak, mert a boltos azt mondta nekik, hogy a napfogyatkozáskor áramszünet is lesz. Azt ki tudja, biztos, ami biztos. A faluban már hiánycikk volt a gyertya, de egyik vásárlónak sem jutott eszébe, hogy hónapokkal ezelőtt az elektromosok kikapcsolták a villanyt, mert nem fizették be a számlát.

Bagós Kati tehát várta a legfiatalabbat. Várta. Kellett volna a pénz. A nap állásából, meg a földekről bejövő munkagépek alapján úgy saccolta, hat óra lehet. Ekkor ők is bemennek. Szükséges. Az egyik idősebb menyéhez ekkor jön a városból a főorvos úr. Addigra tisztának kell lennie, a főorvos úr igényes...

*

A kéményből előbújt a hold. Mára csak ennyire telt.

Ma sincs tüzelő, a férfiak nem hoztak az erdőből, így vacsora sem nagyon lesz. Nagyon meleg volt, no. Pénz meg kevés jött össze. Ma nem volt közmunka. Csak Bagós Kati lett egy kicsivel terebélyesebb ott a szoknyája korca környékén. De ezt, aki nem látta, az is tudta. Senki nem kért tőle, nemhogy elvett volna. Ilyenkor, amikor így estére még jobban kiterbélyesedett, Bagós Kati hatalma nőtt. S ez nem pünkösdi királyság volt; napról napra megisméltődött. A bevételből a fiainak is adott egy-két pofon lekeverése után. Szoknyája korcából előhúzta a köteg bankót, ujjait megnyálazta, köpött egyet, és leszámolt egy kevéskét, no persze csak mértékkel.

Mondj egy mesét! Aki nem tud mesét mondani, nem is igazán ember.

Valamikor régen nem vót Nap és nem vót Hold...

A jövő héten sem lesz! De aztán visszajön!

Lehet már gyertyát kapni?

Haggyátok mán, az... Kezdd előrül!

Valamikor régen nem vót Nap és nem volt Hold. Le vótak láncolva a világ túlsó végén, sárkányok között és óriások között. És nem engedték szabadon sem a Napot, sem a Holdat. Élt akkor két ember. Ebbe' a két emberbe' igen nagy erő vót. Azt hitték róluk, hogy ők a világ legerősebb és legbátrabb emberei, akik nem félnek semmitől se. Csak ők tudták, hol van a Nap és a Hold. Tudták. Hogy honnét? Hát tudták, és kész...

Folytassd má' az istállóját neki!

Holnap, mindent a maga idejébe'. Na, aggyatok valamit má' enni, majd holnap folytatom.

A mese közben került valahonnét egy kis kóró. Tüzet raktak, került valami főzni való is, énekeltek. Bagós Kati fiai végre hozzáférhettek feleségeikhez. Csak a legfiatalabb lézengett egyedül. Felesége még mindig nem került elő. Nem ritka ez. Már többször vissza-visszaszökött szüleihez a városba túl fiatal még. Majd visszajön. Nem szeret ott lenni. Nevelőapja állandóan molesztálja, emiatt került az intézetbe is.

*

A lány csak nem került elő. Eltelt egy nap. Bagós Kati aznap este nem volt olyan terebélyes, mint tegnap. A legjobbja tűnt el. Hatalma így egy kissé csappant.

El is indultak egy szép napon kiszabadítani a Napot és a Holdat. Mentek hat hónapon keresztül! csak mentek. A sárkányok főgyén is keresztül mentek, és keresztül mentek az órjasok főgyén is. No aztán hat hónap után elértek a Naphoz és a Holdhoz. Igen ám, de a Nap és a Hold le voltak láncolva, a láncokat pedig ekkora sárkányok és még ennél is hatalmasabb órjasok őrizték. Harcba léptek hát e fenevadakkal, hogy kiszabadítsák a Napot meg a Holdat. Harcoltak, ahogy bírtak. Száz szónak is egy a vége, nehezen, de győztek. Ekkor így szólt az egyik: én viszem a Napot, te vidd a Holdat. Ebben meg is egyeztek. A Nap és a Hold útra szánák magukat, a két ember meg leoldozta róluk a láncokat. És visszaindultak a világ túlsó végiről. Ahogy jöttek, jövögéltek, útközben olyan tüzesre izzott a Nap, hogy az az ember, aki a hóna alatt hozta, feketére égett. Annak a leszármazottjai lettek a cigányok, hát ezért vagyunk, mink is ilyen sötétet. A másik ember pedig tiszta fehér lett, a tőle erednek a fehér emberek...

Folytassd má' az istállóját neki!

Holnap, mindent a maga idejébe'. Na, aggyatok valamit má' enni, majd holnap folytatom.

A mese közben került valahonnét egy kis kóró. Tüzet raktak, került valami főzni való is, énekeltek. Bagós Kati fiai végre hozzáférhettek feleségeikhez. Csak a legfiatalabb lézengett egyedül, szeme üressége a mese alatt átvette a tűz villogását.

Menjünk a rendőrségre!

Eszedbe ne! Hát nem tudod, hogy nem lehetne minálunk?! Visszaviszik az intézetbe...

Hát akkor a városba!

Témakörtjét becsavarta. Nagy villanás, majd néma sötétség. s mielőtt bárki utánaeredhetett volna, belebújt az éjszakába.

*

A gyertyát előre megvették. Égetni kezdik, s ajkuk mozgása árulkodik: imádkoznak. Sírnak és imádkoznak.

Azon a napon kétszer volt este. A másodiknál mertek csak újra tüzet rakni, táncolni, énekelni, mesét hallgatni. Bagós Katit nem nagyon érdekelte már ez. A fia és a legjobb menyee, túl sok már ez így neki. Ma meg is kérdezte tőle valaki a hivatalból, hol az a lány. Ötölt-hatolt, erre az közölte vele, hogy holnap délben kijönnek megnézni. Nohiszen! Addigra elő kell keríteni. Ha meg előkerül, nem dolgozhat. Ő sem állhat ki vigyázni, nehogy menyeei el-elitkoljanak egy-egy fordulót...

...Amíg jöttek, jődögéltek visszafelé, belételt vagy három hónap. És hónuk alatt meghozták a Holdat és a Napot, a fehér ember megtartotta házába' a Holdat, a cigány pediglen a Napot, hogy azok csak nekik világiccsanak. Nem akarták őket úttyukra engedni. És akko' sírni kezdett értük az ég, könnyeivel elárasztotta a zegész földet. Hát ez vót az első eső, amikor a zég megszíratta a Napot és a Holdat. Azóta van eső...

Folytassd má' az istállóját neki! Eső kéne, a' biza...

Holnap, mindent a maga idejébe'. Na, aggyatok valamit má' enni, majd holnap folytatom.

A mese közben került valahonnét egy kis kóró. Tüzet raktak, került valami főzni való is, énekeltek. Bagós Kati fiai végre hozzáférhettek feleségeikhez. Csak Bagós Kati járkált föl s alá egyre türelmetlenebbül, mígnem sírva fakad. Eladdig senki sem látta sírni, csak a telep legidősebbje, de akkor Bagós Kati még kislány volt... Gyorsan kártyát vetettek neki. Meglásd...

*

Hajnalban ott feküdt egy nyamvadt díványon az ajtó előtt a fia a legkisebb menyeevel. Lett nagy öröm! Igaz, csak rövid ideig tartó,

mert a munka. A menyek kimentek a főútra, a legfiatalabb is. Bagós Kati meghagyta a fiának, ha jönnek a hivatalból, beszéljen nekik, hogy hirtelenjött egy kis munka, paradicsomszedés, mindjárt ő is indul, csak későn ért haza. Szóval mentse ki magát és a feleségét, ahogy tudja, de az igazság ki ne csússzon a száján. mert különben kitepi a nyelvét.

A hivatalból jöttek és mentek. Ez a paradicsomszedés mindig beválik, amíg szezonja van. Nem mondják rájuk, hogy ingyenélők, no meg a segélyt is valahogyan könnyebben adják.

Arra viszont nem számított a fiú, hogy megjelent a lány apja, a mostoha. Eléggé feldúltan közeledett, de óvatosan. Messziről kiabált neki. Így akarta felmérni a terepet, hányan lehetnek, akikre innen-onnan, de leginkább hátulról számítania kell.

A telep legidősebbje lépett csak színre. Ő volt csak otthon a fiún kívül. Leültette a nem várt vendéget, majd kínálgatta pálinkával. Az eleinte hözöngött, a lányát akarta látni, de azonnal. Csak akkor kezdett nyugodni, mikor a telep legidősebbje menesztette a fiút, hogy a paradicsomosból kerítse elő a lányt.

Bagós Kati megérezte, hogy zúr lesz ebből, s az összes lány kíséretében tért haza. Kerítettek kórót, tüzet raktak, főzni kezdtek, marasztalták a mostohát. De az menni akart a lánnyal együtt. De a pálinka addigra elérte célját. Nem tudott felállni...

Este megkerültek innen-onnan a férfiak is. Ettek, utána mesét hal főtételre egy kissé magához tért.

...Azt monggya a Holdnak a fehér ember, hát én felengednélek tégedet egy föltétellel, ha minden hónap első péntekjén megújulsz és meglátogatsz engemet. A Hold ígérte, úgy leszen. Hát ezér' van az, hogy minden hónap első péntekjére megújul a Hold, a hónap utóján pediglen letűnik az égről. És valami hasonlót fogadott a Nap is. Azt az esküvést tette a törvény előtt, hogy minden nap sütni fog. Még télvíz idején is, de akkor gyöngébbecske lesz, mert nincsen hatalma a hideg fölött. Amikor a fogadságok megtörténtek, a két ember fölengedte az égre a fényességeket...

Folytassd má' az istállóját neki!

Holnap, mindent a maga idejébe'. Na, aggyatok valamit má' enni, majd holnap folytatom. Bagós Kati, aki végre ezen a napon újra terebélyesedni kezdett, engedékeny kedvében volt. Kiköpött a földre, majd szoknyája korcából előhúzta a köteg bankót, ujjait megnyálazta, és

leszámolt egy kevéskét a mostohának, no persze csak mértékkel. Megbeszéltek.

*

...És a Nap, ahogyan ígérte, megébredve minden áldott reggel, elindul és körüljárja az összes országokat, de éccakáznál visszatér oda, ahonnét a láncok közül elszabadították Ugyanezt teszi a Hold is. Hogy miért? Mer' a Nap és a Hold a nyugati országok alól származnak, hát oda is van az ő vágyakozásuk. Ottan születtek, hát hol másutt nyugodnának? Ezért megy le a Nap és a Hold mindég nyugaton...

És miért van az, hogy a Nap időnként nappal is eltűnik, hogy gyertyával kell világítani? Mert mostoha néha megszegi ígéretét, és nem engedi, hogy a Nap kilépjen a városi otthonából.

Csoportkép Krúdy Pállal (bal szélső ülő alak)
Losonc, 1898–99.